

Đ c đ c ý nghĩ c a tôi chẳng, b ng c m t gi ng đi u th t hãnh di n, cô v khoe r ng đây là m t món “đ c” mà cô m i “ch p” đ c v i giá không đ i 5 trăm Úc kim.

Ng n ng Latinh có nói “Bàn v s thích, ch nên tranh lu n” (De gustibus non disputatur). Tôi v n luôn c g ng th c hành câu châm ngôn này đ t p s ng khoan nh ng và c m thông. Bá nhân bá tánh, m i ng i m t ý, m t s thích; m i cá nhân đ u là m t th gi i riêng. M i dân t c cũng có văn hóa và truy n th ng riêng. Ch c n nhìn vào chuy n ăn u ng thô cũng đã th y s khác bi t gi a các dân t c. N c m m nào c a ng i Vi t nam cũng đ u “th m ngon” c , nh ng v i cái mũi lỗ c a ng i Tây ph ng thì m i l n ng i vào ch ng khác nào đang đi qua vùng Phan Thi t. Ng c l i, có nh ng lo i “phó mát” mà ng i Tây hít l y hít đ , thì ng i Vi t mình đ ng vào c t ng nh đang ch m ph i “cóc ch t” hay h t v t ung.

V ng thu t, văn ch ng và âm nh c cũng th thoi. Mình không th b t ng i khác ph i “thích” nh ng gì mình “thích”. Có ng i ch thích ti ng hát Ch Linh. Có ng i ch bi t có nh c Tr nh công S n . Và dĩ nhiên, có ng i ch mê c i l ng. Đã là s thích thì c n ph i đ c tôn tr ng. Tôi v n luôn c g ng nghĩ nh th .

V y mà m i đây, sau khi đi ăn tân gia c a m t c p v ch ng tr Sydney, tôi c ph i suy nghĩ miên man. N u xét theo tiêu chu n v a đ c chính ph Lao đ ng qui đ nh, thì c p v ch ng này thu c giai c p “trung l u”. C hai đ u có l ng cao, l i ch a có con. “Ng u t m ng u, mã t m mã”, cho nên sau m t th i gian nhà thuê, h cũng c g ng mua cho b ng đ c m t ngôi nhà đ t ti n t i m t khu cũng đ c xem là giàu có c a Sydney. V i cách suy nghĩ c a m t ng i đang s ng n i mi n quê thông thoáng, có v n t c cây c i, có chim chóc líu lo quanh năm ngày tháng, tôi c nghĩ b ng ti c r . Ngôi nhà c a c p v ch ng tr ch có 4 th c chi u ngang và không quá m i l m th c chi u dài, không khác gì cái chu ng chim. Đ i cái nhìn phong th y trình đ s c p nh tôi, tôi v n c m th y ái ng i khi b c vào nhà: t tr c ra sau, c a n o n m th ng m t đ ng “trùng môn”. Ngày x a, các c b o: c t nhà ph i tránh đ ng đ “trùng môn”, gió máy ùa vào, không sinh b nh t t thì ti n b c cũng khó gi . Nh ng v i di n tích bé b ng nh v y, không “trùng môn” thì n i cái chuy n đ n đ đ c vô ra cũng đ ng th .

Th c ra, tôi cũng ch ng tin đ đoan chút nào. Tôi ch ti c là trung tâm thành ph , đ t đại quý nh vàng, khó tìm đ c “m t b ng” r ng rãi đ mà thi t k theo ý mình mu n. Cũng may, đàng sau nhà cũng còn l i m t góc nh v a đ đ tr ng vài ba c ng rau nhi t đ i. Nh ng bên trong ch có đúng m t phòng khách nh , m t phòng ng nh và dĩ nhiên m t nhà b p cũng nh . Cái gì cũng nh c . Không ph i là chuyên viên đ a c, tôi cũng làm đ c bài tính: v i giá ti n c a ngôi nhà này, đôi v ch ng tr này có th mua m t trang tr i và m t ngôi nhà r t khang trang vùng tôi . Mà thôi, h có lý do đ s ng khu v c mà h đã ch n l a: v a kh i m t gi đ n s , v a tìm đ c tr ng c t t cho con cái sau này.

Ph i nhìn nh n r ng hai v ch ng son này có óc ng thu t đ y mình: góc nào trong nhà cũng có nh ng b c tranh c . Nh ng đi u khi n tôi mu n “đ i ng c” khi b c vào nhà chính là m t “cái t” còn đ trong phòng khách. Không bi t nó còn x ng đáng đ gi i là m t cái t không. Nh n th y cái t đ c làm b ng g t p và n c s n đã loang l trông ch ng khác nào m t

thùng rác, tôi đ nh h i sao h không ch u quăng ra bên hông nhà cho kh i choán ch . Đ c đ c ý nghĩ c a tôi chẳng, b ng c m t gi ng đ i u th t hãnh di n, cô v khoe r ng đây là m t món “đ c” mà cô m i “ch p” đ c v i giá không đ i 5 trăm Úc kim. Nghe gi i thích nh th , tôi th y mu n r ng r i tay chân. Tr i i, tôi nghĩ b ng, c hay không thì không bi t ch cũ thì ph i nói là quá cũ. Cái th này mà quăng ra đ ng ch c ch ng ai mu n r c vào nhà cho thêm đ và gây b nh truy n nhi m!

V i s hi u bi t c a m t ng i s u t m đ c , cô v tr phân bua r ng giá tr c a “cái t” là tu i c a nó: nó đã đ c h n m t trăm tu i r i đó! Đây là cái tu i mà chính ph Úc cũng đã qui đ nh đ li t kê nhà c a vào hàng di s n văn hóa, đ c quy n “thi gan v i tu nguy t”, nghĩa là không s b đ p phá.

Trên đ ng v , nhìn đâu tôi cũng liên t ng đ n đ c và giá tr c a th i gian. Giá ngôi nhà c do ông c tôi đ l i mà đ c cha tôi gi cho đ n ngày nay thì ch c nó ph i có giá, b i vì tính ra cũng đã trên c 2 trăm tu i. Nh ng v n xem tr ng tính m ng con ng i h n đ c cho nên cha tôi đành ph i g t b tình c m và ch hi u qua m t bên đ đ p phá ngôi nhà đã r u r o và xây l i m t ngôi nhà m i. Nh ng ng i nông dân ch t phác nh cha m tôi cũng bi t trân quý nh ng gì ông bà t tiên đ l i, nh ng không nh t thi t xem th i gian nh đ n v đ đo l ng giá tr c a m t món đ c. Tôi nh trong nhà tôi có m t b chén bát r t quý. Cha tôi nói r ng đây là di s n c a ng i Chàm tr c khi ng i Vi t nam ti n. Nhi u di tích trong làng tôi cho th y ng i Chàm đã t ng sinh s ng đ đây. Thu nh tôi v n còn nhìn th y nh ng “mã h i” trong v n hay ngay trên con đ ng cái “t ích” (con đ ng đ t trong làng). Sau 1975, nh ng di tích y đã b “đào t n g c b ng t n r”. Riêng b chén bát quý trong nhà, cha tôi k l i r ng th i ông c tôi, khi đào móng xây nhà, gia đình đã tìm đ c m t cái chum. Tôi không bi t ông c tôi có đ c vàng không, nh ng b chén bát đó chính là di s n quý giá mà trong lúc “ch y gi c”, ng i dân Chàm đã chôn v i xu ng đ t. Tôi ch ti c m t đ i u là v i th i gian và vì nhu c u ph i x đ ng, b chén bát đó b mòn và cu i cùng cũng theo th i gian mà bi n đi đâu h t. Ngoài ra, lúc tôi còn nh , th nh tho ng m tôi cũng m m t cái h p và cho tôi xem nh ng xâu đ ng “đ i u” không bi t t th i vua nào c a Vi t nam. Không rõ nguyên nhân nào mà nh ng th đ c y đã bay đi đâu h t!

Không riêng gì nh ng ng i nông dân th t h c nh cha m tôi m i ít quan tâm đ n đ c , mà ngay c m y “quan ch c” tr c và nh t là sau 1975 cũng ch ng màng đ n nh ng di tích l ch s c n đ c b o t n. Tôi sát bên Thành Diên Khánh. Đây là ngôi c thành đ c ki n trúc gi ng y h t nh thành n i Hu , có đ y đ b n c a đông, tây, ti n, h u (ch không ph i nam b c). Thu nh , tôi r t hãnh di n khi đi qua thành này, vì nghĩ r ng các vua cu i cùng c a tri u Nguy n cũng đã có l n “ng giá” đ n đây. Bên c nh nhà lao là m t ngôi nhà mà ng i l n g i là “bordel” (nhà th dành cho lính Tây). Tôi ch bi t m i l n đi ngang qua ngôi nhà này, các bà các cô th ng ph i b ch y bán s ng bán ch t vì b m y anh lính “lê đ ng” r t. Đ i di n v i ngôi nhà này là m t cái dinh mà l i ki n trúc trông cũng gi ng đ n vua. Nh ng nh ng tr n pháo kích c a Vi t c ng đã khi n cho m y ngôi nhà này đ nát và v sau bi n thành bình đ a. Ngày nay, ngoài b n b c t ng b ng đ t cao xung quanh thành, ch ng còn di tích nào đ nh c nh

vòng ngôi thành lập ch s và vùng đất mà cha tôi th ng g là “hoàng tri u c ng th”. Tôi th y mình không còn đ c hnh đ n vì đã t ng s ng g v i ngôi thành lập ch s này.

Mãi cho đ n lúc ra kh i n c, tôi m i b t đ u ý th c v giá tr mà th i gian mang l i cho đ c . Lúc m i đ t chân đ n th đ o Ánh sáng, tôi v a b ng tr c nh ng cao c c x a c a m u qu c, l i v a khó ch u khi nhìn vào nh ng cánh c ng g hay nh ng t m c a s cũ k , loang l . Th ra, theo l i gi i thích c a các v th y c a tôi, giá tr c a nh ng cánh c ng và c a s này là c cái tu i c a chúng: ngôi nhà nào càng có nhi u v t đ ng b ng g lâu đ i thì càng có giá tr . Mu n s a sang bên trong bao nhiêu cũng đ c, nh ng ph i gi nguyên cái b m t cũ k trông ch ng ra làm sao b bên ngoài y! Bây gi thì tôi m i hi u đ c cái “giá tr” c a cái t x u xí mà c p v ch ng tr tôi quen m i t u đ c. Tôi cũng hi u đ c t i sao các th đ c đ u có giá. Th nh tho ng, vào ngày chúa nh t, tôi th y có nh ng chi c xe “c” không đ i 4,5 ch c tu i i ch ch y trên xa l . Tôi tin ch c r ng nh ng ng i đang ng i trên nh ng chi c xe đó không xem chúng nh m t ph ng ti n di chuy n cho b ng là m t th “c a c i” c n khoe ra. Hình dáng, m u s c, m u mã và ti ng đ ng c c a nh ng chi c xe y ch mu n lên nói m t đ i u là ch nhân c a chúng là nh ng ng i giàu có, sành đ i u và dĩ nhiên quan tr ng. Tôi cũng nghĩ đ n ng i m i đây đã mua chi c áo đ m n i ti ng c a n tài t Marilyn Monroe v i giá 46 tri u M kim. Cùng v i th i gian, ti ng t m l y l ng c a cô tài t này đã bi n chi c áo c a cô thành m t tài s n quý giá. Và dĩ nhiên, nh ng ng i đang s h u chi c áo này cũng “ăn có” đ tr thành m t ng i n i ti ng.

Nh ng đ i l m khi có nh ng th ng c đ i. Không ph i cái gì càng có tu i thì càng có giá, mà ng c l i.

Có câu chuy n khôi hài nói v m t tay sẵn đ c sành đ i u. M t hôm đi ngang qua m t nhà đang bán “garage sale”, thoáng m t cái, ông bi t có nhi u món đ c n m l n l n trong cái m “l c-xoong”. Ông l p t c mân mê, s m soi h t món này đ n món khác. Nh ng món nào, dù có đ n sáu b y ch c tu i, ông cũng chê là còn “tr” quá. B qu y r y quá lâu mà v n không tìm đ c cái gì cho v a ý ông khách khó tính, bà ch nhà nói: “Ông à, tôi có hai món c h n m y cái này nhi u, ông có mu n mua không?” Ông khách s t s ng tr l i: “N u m y th đó có tu i h n m y cái này là tôi mua ngay.” Bà ch ch vô chính mình và nói: “Tôi đây, tám m i i chín tu i. Còn ông nhà tôi đang n m li t trong gi ng thì chín m i i l m. C hai chúng tôi đang chu n b vô vi n đ ng lão. Nh v y có đ tu i đ g i là đ c ch a?”

Đ ng nhiên, ông khách đâu bao gi mu n mua món đ c s ng mà bà ch nhà v a chào m i cho nên l ng l rút êm.

Câu chuy n khôi hài, nh ng cũng nói lên m t s th t phũ phàng: th i nay, đ ng nh b c thang giá tr đã b đ o l n. Nh ng th l ra ph i trân quý l i b khinh r . Nh ng th chóng qua l i đ c đ a lên bàn th . Đ v t và thú v t có khi l i đ c trân tr ng h n m ng s ng con ng i. Tôi có ý nghĩ y khi so sánh m y con bò Úc b hành h tr c khi gi t ch t t i Nam Đ ng v i các thi u niên t m trú b đ y sang Mã Lai. Tôi không tán thành vi c hành h súc v t. Nh ng n u đem lên bàn cân đ đ ng đ m tr ng l ng đích th c c a m t em thi u niên b ch sang nh t trong m t tr i t n n vô nhân đ o bên Mã Lai v i chuy n đàn bò b hành h t i Nam Đ ng thì tôi nghĩ r ng ph m giá c a em bé y đáng đ c ng i ta r m r xu ng đ ng đ b o v h n đàn bò.

Tôi cũng có ý nghĩ y khi nghĩ đ n vô s nh ng thai nhi b sát h i m i ngày trên kh p th gi i. Không là đ o l n b c thang giá tr k hi vi c sát h i nh ng m ng s ng không có ti ng nói vô ph ng t v l i đ c h p pháp hóa, trong khi đó không thi u nh ng ng i l i ngày đêm tranh đ u cho đ i u đ c g i là “quy n” c a súc v t? Con ng i b t c đ at quy n s ng đ cho súc v t đ c có “quy n”: nh th mà b o b c thang giá tr không b đ o l n ?

Mà tôi không biết chừng Nho, nhưng thà nhỡ thổng bà cũng “x” Nho. Tôi vẫn nhớ mãi lời bà dạy: “tiền tài nhỏ phận thù, nghĩa trọng thiên kim”. Tiền tài, hay “vật ngoài thân” và cái đuôi dài của nó là quyền lực, giàu sang, chức vụ ... rồi cũng qua đi. Duy chỉ có nhân nghĩa, tình người hay “vật nội thân” mới tồn tại muôn đời mà thôi.

Không ai có thể sống mà không cần tiền tài vật chất. Nhưng mục đích cuộc sống có ý nghĩa không thì nào không có những giá trị tinh thần như tình yêu thương, sự tôn trọng và chia sẻ các giá trị đó cho người khác. Cái mà tôi thấy khó khăn nhất là những khi phải đặt mình trước sự lựa chọn giữa “vật ngoài thân” và “vật nội thân”. Chọn cái trước thì thối nát mất cái sau. Chọn cái sau thì thối nát là thua thiệt, mất mát.

Thế nhưng, nghĩ cho cùng, chúng ta có thể “đọc chữ” nào trên trần gian này có tuổi thọ cao hơn những di sản thiêng liêng mà tổ tiên đã truyền lại trong tâm khảm mỗi người. Vậy không mất tiền mua, vậy không sợ mất cắp, mất món đồ quý giá cũng quá đáng đời tôi.